

Lunds universitet

Sociologiska institutionen

LUNDS
UNIVERSITET

”Syftet var inte att skada henne”

-En innehållsanalys om hur män dömda för misshandel rättfärdigar (sitt) våld

Författare: Felicia Nilsson Faller

Kandidatuppsats: SOCK10, 15hp

Höstterminen 2022

Handledare: Tobias Olofsson

ABSTRAKT

Författare: Felicia Nilsson Faller

Titel: ”Syftet var inte att skada henne” -En innehållsanalys om hur män dömda för misshandel rättfärdigar (sitt) våld

Kandidatuppsats: SOCK10, 15hp

Handledare: Tobias Olofsson

Sociologiska institutionen, höstterminen 2022

Våld är något som många gånger har en negativ bemärkning, det ses som förkastligt, det anses härstamma ur något som inte är gott och det orsakar skada. Dessa faktorer resulterar i att många drabbas på olika vis i våldssituationer och det är inklusive den som utövar våldet. Ingen vill associeras till att vara den som är utsatt för våld men ingen vill heller associeras till att vara den som använder det, då bryter en och går emot de normer som finns. Det finns som sagt normer och värden kring vad som anses vara bra, dåligt, rätt, fel och så vidare, människor tenderar att följa normer och addera värden för att associeras med vad som anses vara bra och rätt. Att utöva våld bryter mot de sociala normer som existerar, men hur ser den våldsutövande på sig själv och sitt agerande och hur gör denne för att inte associeras med det som anses ont och negativt både ur sina egna ögon men också andras. Det här är tankar som legat till grund för den här studien, och med bakgrund i det här är syftet med studien att utforska hur män dömda för misshandel rättfärdigar (sitt) våld och följande se om och vilka strategier som används för det här. Empirin består av 18 fällande misshandelsdomar och dessa har analyserats via en kvalitativ innehållsanalys. Studiens teoretiska ramverk består av rättfärdighetsteorier utifrån Boltanski & Thévenot, Susanne Boethius och Lucas Gottzén. Resultatet visar att männen i misshandelsdomarna använder olika strategier i ett gränssättningsarbete för att rättfärdiga sina utövade våldshandlingar. I analys av empirin finner en inte heller några markanta skillnader på hur och när dessa används utifrån vem målsägande är eller omfattning av våldet.

Nyckelord: Våld, misshandel, misshandelsdomar, rättfärdigande, ansvarsbefriande, män

Innehållsförteckning

1.INLEDNING OCH PROBLEMFÖRMULERING	1
1.1 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	1
1.2 AVGRÄNSNINGAR	2
2. BAKGRUND	2
2.1 MISSHANDEL - LAGSTIFTNING OCH DEFINITION	2
2.2 STATISTIK KRING VÅLD OCH MISSHANDEL	3
3. TIDIGARE FORSKNING	3
3.1 TANKAR KRING SOCIOLOGISK FORSKNING OM VÅLD	4
3.2 VÅLDET SOM SOCIAL KONSTRUKTION	4
4. TEORI	7
4.1 RÄTTFÄRDIGANDE I GRÄNSSÄTTNINGSARBETE	7
4.1.1 FLYKTLINJER OCH ANSVARSBEFRIANDE STRATEGIER	8
5. METOD	10
5.1 METODOLOGISK ANSATS	10
5.2 MATERIAL, INSAMLING & URVAL	11
5.3 ANALYSFÖRFARANDE	12
5.4 ETISKA STÄLLNINGSTAGANDE	13
6. ANALYS	14
6.1 ANSVAR ELLER ANSVARSBEFRIANDE	14
6.1.1 ANDRAS AKTÖRSKAP- VEM BÄR ANSVAR	14
6.1.2 OBJEKT SOM VÅLDETS AKTÖR	16
6.1.3 FÖRMINSKNING AV SINA VÅLDSHANDLINGAR	17
6.2 VÅLDETS TILLFÄLLIGHET	18
6.2.1 TILLFÄLLIGT VÅLD OCH VÅLDSANVÄNDANDE	19
6.2.2 LEGITIM HANDLING?	20
6.3 TALA TYST KRING SITT VÅLD	21
6.3.1 ANSVARSBEFRIANDE RETORIK	21
6.3.2 FÖRNEKA HANDLING OCH ATT FÖRNEKA BROTT	21
7. DISKUSSION OCH SLUTSATSER	22
REFERENSFÖRTECKNING	25

1. Inledning och problemformulering

Våld, bara ordet ekar negativt och ordets innebörd medför ännu mer av det. Våld förekommer på många olika vis och drabbar många inklusive den som utför det. Det ses som förkastligt att utöva våld och specifikt om det är gentemot en annan person, och ännu värre ses det om personerna inblandade i våldssituationen står varandra nära. Våld, utsatthet för våld och våldsanvändning är avvikande från normen och att vara del av något som anses vara avvikande från normen kan medföra skam. Med våld kommer alltså skam, skam för den som är utsatt, skam för dem runt omkring men skammen är även närvarande hos den som utövar våldet (Gottzén, 2012/2013). Mitt intresse för den här studien hamnar på att om våld ses som förkastligt, skamligt och normbrytande men siffran för anmälda brott ligger på över 80 000 under ett år vill jag få insikt, kunskap och försöka skapa förståelse för hur de som utövar våld upplever situationen, sina handlingar och sig själva och hur rättfärdigande yttrar sig i det här. Rättfärdigande kan fokusera på varför ens handling var rätt och rättfärdigad utifrån situationen och kontexten en befann sig i, då det existerar en stark norm kring våld och våldsanvändande anser jag att detta är en intressant fråga inom ämnet. Många gånger hör en om den som är våld utsatt och offer för våld och i färre fall talas det om den som utövar det och specifikt ur andra termer än att dessa är onda, elaka och mindre värdiga än andra. Detta är också ett perspektiv som fångat mitt intresse för valt ämne för denna studie, att hur ser de som utövar våld på sig själva i situationen, handlingen och hur denne gör för att få bevara sin plats på rätt sida av linjen uppbyggd kring vad som anses rätt och fel utifrån normer som existerar kring våld.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att analysera hur våld rättfärdigas samt de strategier som används för att uppnå rättfärdigandet. Analysen kommer ske utifrån misshandelsdomar vilket indikerar på att våld av olika slag har förekommit. Utifrån syftet och att studera domar hoppas jag en kan få insikt, kunskap och skapa förståelse kring de dömdas upplevelse av situationen, sina handlingar och sig själva.

Frågeställning lyder på följande:

Hur rättfärdigar män dömda för misshandel (sitt) våld?

Underfråga:

Vilka strategier används i rättfärdigandet?

1.2 Avgränsningar

Studien är avgränsad till att innefatta vuxna män som förövare och det här utifrån kriminalstatistik som visar att män är överrepresenterade som misstänka i brottstyp misshandel (Brå, 2022). Fokus ligger på de dömda männens utsagor då deras framställningar, uppfattningar och definition på situation och liknande är centrala för studiens syfte och frågeställning, det här resulterar i att studien avgränsas utifrån ett förövarperspektiv. Målsägande och vittnes, utsagor, uppfattningar och definitioner kommer därmed inte analyseras eller ta plats i denna studie. Materialet har avgränsats till domstolars återgivning av de åtalade männens utsagor. Det är alltså de dömda männens utsagor som de återges i domstolshandlingar och inte deras direkta utsagor, så materialet visar rättfärdiganden såsom det uppfångats av domstolssekreterare. Materialet hade kunnat vara mer fenomenologiskt och bestått av exempelvis intervjuer för direkt återgivning av män som utövar och har utövat våld. Avgränsningar kring val av material gjordes utefter studiens storlek, syfte och frågeställning då misshandelsdomar som material säkerhetsställer att männen i dem är dömda och våld förekommit.

2. Bakgrund

I detta avsnitt kommer relevant bakgrund för studiens syfte presenteras. Lagstiftning kring misshandel kommer presenteras då studien utforskar rättfärdigande av våld utifrån en behandling av misshandelsdomar. Vad som kan kategoriseras som misshandel då våld kan se väldigt olika ut redovisas även i detta avsnitt. Slutligen framförs relevant statistik på området för att få en översikt över existerande problematik kring ämnet.

2.1 Misshandel - lagstiftning och definition

I 3 kap .5 § av Brottsbalken (SFS 1962:700) står det:

”Den som tillfogar en annan person kroppsskada, sjukdom eller smärta eller försätter honom eller henne i vanmakt eller något annat sådant tillstånd, döms för misshandel till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader”.

Delar i detta utdrag kan anses klara och tydliga medan andra mer svårförståeliga. En kan vålla en annan person kroppsskada och smärta på många olika vis, men detta syftar också till det som uppenbarar sig direkt för en och detta är en vanligt förekommande orsak i misshandelsdomar. Exempel på det här är fysiskt våld. Kroppsskada kan även innefatta sjukdom, om en person är medveten och har kunskap kring sitt tillstånd men sprider sjukdom

vidare till annan person ändå. Det här innefattar inte alla sjukdomar utan vanligt exempel på det här är HIV som kan utvecklas till sjukdomstillståndet AIDS som är dödligt (1177, 2022; Polisen, 2019). Att försätta annan person i vanmakt eller något annat liknande eller sådant tillstånd kan vara lite mer svårbegripligt, men det här innebär att en försätter personen i position där den är maktlös och den kan känna en hjälplöshet inför sin situation. Exempel på sådana tillstånd kan vara att någon är fastbunden eller drogad. Misshandel innefattar alltså dessa faktorer och att utövaren önskar att vålla en annan dessa (Polisen, 2019).

En kan bli dömd för misshandel vilket är beskriven ovan sedan finns det också grov misshandel och synnerligen grov misshandel. Dessa har utgångspunkt i det som står beskrivet i 3 kap .5 § av Brottsbalken (SFS 1962:700), men med tillägg (6 §) kring om gärningen kan anses livsfarlig, visat särskild råhet eller hänsynslöshet i våldshandlingen, om kroppskadan som vållats är bestående eller om gärningsmannen orsakat synnerligt lidande. I denna studie är lagstiftningen kring misshandel den mer relevanta så djupare diskussion kring grov misshandel och synnerligen grov misshandel anses inte relevant i denna bakgrund men värt att benämna.

2.2 Statistik kring våld och misshandel

Min urvalsgrupp består av domar mot män och en anledning till det är att män är överrepresenterade i statistik kring misstänkta personer där brottstyp är misshandel. De utgör 80 procent av de som misstänktes för brott mot person och antal män misstänkta för misshandel år 2021 var 28 118, kontra misstänkta kvinnor som var 7950 (Brå, 2022). Enligt Brå (2022) anmäldes under 2021 omkring 82 400 misshandelsbrott varav 70 procent var brott mot vuxna. Lägst var brott mot barn i åldern 0–6 år som var 5 procent, sedan 8 procent mot barn i åldern 15–17 år och sist med näst högst procent var brott mot barn i åldern 7–14 år på 16 procent. Misshandelsbrott mot barn utgör alltså 30 procent av alla anmälda misshandelsbrott år 2021 (Brå 2022). Statistiken och dessa siffror kan ge oss en överblick över problematiken som finns kring dessa typer av brott och är en av anledningarna till att jag blev intresserad av ämnet.

3. Tidigare forskning

I det här avsnittet kommer tidigare forskning kring temat våld presenteras. Först behandlas tankar kring sociologisk forskning om våld utifrån olika artiklar och vidare hur våld kan ses som social konstruktion och därmed hur uppfattningar kring vad som är rättfärdigt våld och orättfärdigt våld kan vara socialt konstruerade. Studier kring våldsanvändning och hur våld

uppstår i interaktion behandlar det här. Den valda tidigare forskningen och det jag valt att använda i detta avsnitt anser jag relevant för studiens fråga men också för att få en översikt av forskningen kring våld.

3.1 Tankar kring sociologisk forskning om våld

Jane Kilby (2013) lyfter i en artikel som agerar introduktion till ett specialnummer kring våld att det finns begränsad sociologisk forskning om våld. I artikeln framkommer det att sociologin saknar traditioner kring studier av våld som sedan resulterar i att teoretisera dessa. Det här trots att det ingår många sociala processer och konstruktioner inom våld som exempelvis att reglera våldet via straffsystem, polis och liknande. Norbert Elias civilisationsprocess blir aktuell för våldsforskning då den behandlar dessa typer av institutioner och utvecklingen fram till det moderna samhället och då kolla på de sociala och psykologiska förändringarna människor gått igenom och försöka urskilja processer kring våld utifrån det här (Ray 2018). Våldets påverkan och inverkan osynliggörs och kan underskattas när det handlar om hur människors välmående påverkas inom de sociala tankebanorna och därmed också sociologin, och frågan är ”varför då?” när det inkluderar faktorer och frågor som annars anses viktiga inom det här området (Kilby, 2013). I artikeln framförs även den vanliga och viktiga tanken kring att våld kan vända upp och ner på ens värld, gör det omöjliga möjligt och tvärtom och det här för alla inblandade parter. Kilby (2013) landar i att våld kan vara ett experiment angående vad som egentligen är möjligt då våld innefattar många dimensioner och kan inte reduceras ner och passa in till en teoretisk disciplin utan behöver behandlas av många, där också sociologin. Våldets betydelse och påverkan kan som sagt förändra människors verklighetsuppfattning och det krävs en starkare bas inom sociologisk forskning kring våld och möjligtvis främst för att få förståelse och skapa bättre teorier, detta enligt Kilby (2013) men också Kronborg Jønck (2017). Kronborg Jønck (2017) framför i sin artikel lite liknande tankar men också en beskrivning av existerande teorier som försöker klargöra våldets processer, utformning och betydelse i mänsklig interaktion.

3.2 Våldet som social konstruktion

Våld är ett begrepp som många får en bild av när denne hör, det här kan dock leda till myter och feltolkningar vilket är ett av argumenten som framförs i Kronborg Jønck (2017) artikel angående varför bättre teorier krävs kring våld. Collins (2009, 2012) framför att våldshandlingar utifrån interaktioner uppstår människor emellan och att de är situationella. Collins (2009, 2012) och Ray (2018) argumenterar och beskriver en social solidaritet som människor emellan besitter, våld kan vara ett resultat av en interaktion som påverkar denna

sociala solidaritet. Interaktioner människor emellan som kan resultera i våld innefattar delat kroppsspråk och delade emotioner, och de närvarande emotionerna är i de flesta fall spänning/rädsla (Collins, 2012), dessa emotioner är inte lika högt talade om inom våldshandlingar som exempelvis ilska eller aggression vilket kan vara ett exempel på dessa feltolkningar Kronborg Jønck (2017) beskriver. Inblandade parter i interaktionen kan omges av en barriär bestående av spänning/rädsla och det är situationella villkor som avgör om denna ska korsas, och då påverka den sociala solidariteten för att våld kan inträffa och vanligtvis inträffar när det här sker i en interaktion. Ena parten korsar barriären och i många fall för att etablera dominans, då våldshandlingar är situationella etableras dock endast en mikrosituationell dominans i just den interaktionen (Collins, 2012). Att etablera dominans i den här situationen kan innebära att återta eller få kontroll över situationen, det här liknar ett av de teman Wood (2004) presenterar som våldsutövande män framfört i rättfärdigande av sina våldshandlingar och detta är varför handlingen skulle anses legitim. När en man anser sig icke vara respekterad som man och att någon utmanar ens manlighet och våld uppstår utifrån det här kan våldet anses vara en legitim respons. Det handlar om att återta kontroll och att få den respekten en anser sig förtjäna. En kan applicera Collins (2012) interaktionistiska teori på våld på denna form av interaktion då spänning är närvarande baserat på omständigheterna, den barriären korsas för att etablera dominans och återfå kontroll och det här via en situationell våldshandling.

Det finns normer kring våld som är socialt konstruerade och dessa våldsnormer handlar i många fall kring att det är förkastligt att använda våld mot de som anses svagare exempelvis att en man inte ska utöva våld mot kvinnor och barn (Gottzén 2013). Lucas Gottzén (2013) presenterar i artikeln ”Skam, maskulinitet och respons på mäns våld mot kvinnor” en analys över hur män talar och berättar om sitt våld för andra. Studien baseras på berättarfokuserade intervjuer för att få fram en mer narrativ utgångspunkt. Resultatet presenterar männens förståelse av våld och därmed den förmodade responsen hos det sociala nätverket, och sedan den reella responsen männen anses upplevt och fått. Det presenteras också vad männen upplever vara våldets skamlighet och fokus i det här är de narrativa strategier som används som resurser för att hantera skamligheten (Gottzén, 2013). Den förmodade responsen hos det sociala nätverket utgår ifrån männens förståelse av våld och Gottzén (2013) diskuterar hur männen utifrån våldsnormerna nämnda tidigare förklarar att det är förkastligt att slå och använda våld mot någon som är svagare. I diskussionen framkommer också att en fördömer kvinnovåld och att en är en maskulin avvikare om en kan klassificeras

som en "kvinnomisshandlare" vilket också anses väldigt skamligt. Dessa faktorer bidrar till att männen förmodar att responsen hos det sociala nätverket skall vara negativ men en kan se utifrån Gottzés (2013) resultat att den reella responsen är olika. Wood (2004) har i sin studie presenterat vad våldsutövande män framför i rättfärdigandet av våldshandlingar och ett av temana är att våld är rättfärdigat om det används i syftet att disciplinera och tillrättavisa och främst om det utförs inom nära relationer (Wood, 2004; Davis, 2012). Det här finner en också i Davis (2012) studie som presenterar att användandet av fysiska övergrepp i utförandet av våld mellan familjemedlemmar och i nära relationer som en form av tillrättavising eller i lärdomssyfte är vanligt förekommande. En kan se här att även om våldet går emot våldsnormerna kan det anses vara rätt agerande utifrån andra faktorer och det existerar även enligt Davis (2012) en norm kring att det är accepterat att använda våld utifrån syftet att tillrättavisa, då det här är korrekt agerande i kontexten. Kognitiv dissonans kan uppstå då det förekommer två motsatta idéer hos en samtidigt beskriver Davis (2012), och det han använder som exempel är att fysiska övergrepp i form av våld är olagligt men en tänker fortfarande att dessa typer av övergrepp är nödvändiga i kontexten och utifrån andra syften. Kontexterna och syftena Davis (2012) skriver om där det anses vara nödvändigt och okej att utöva våld mot sina barn i form av exempelvis smisk är för att dem skall lära sig, det är en tillrättavising i form av ett fysiskt övergrepp. I studien framkommer också att höga procent anser att det är fel av någon annan att utöva samma typ av handling gentemot någons barn men det anses vara rätt handling om det är ens egna barn, detta visar på den kognitiva dissonansen som förekommer (Davis, 2012). En kan se att den kognitiva dissonansen även är närvarande om en kollar på Gottzés studie igen som visar att olika respons förekommer baserat på våldets karaktär. I många av fallen som uppkommer så fördöms och begripliggörs våldet och handlingen samtidigt, och detta kan även vara ett fall av de narrativa strategier som används som resurs för att hantera skamligheten som medföljer ur våldshandlingen. Viktigt i de narrativa strategierna är hur männen presenterar sitt våld, det kan omdefiniera sitt våld och våldshandlingar genom att tala om det med annan terminologi. Att kontextualisera våldet och omdefiniera det är strategier som används utifrån att hantera skammen. Männen använder även skam som resurs genom att fördöma sina handlingar och uppvisa det skamliga (Gottzén, 2013). En kan se utifrån dessa studier att normer kring våld som är socialt konstruerade har betydelse, dessa normer påverkar ens syn på våld, när det anses skamligt att använda våld men också när en skulle kunna säga att ens våldshandling är korrekt utifrån kontext och situation.

4. Teori

Goda män och andra män (Gottzén & Jonsson, 2012). Det finns föreställningar om goda män och andra män och dessa goda män är de som ses som den ”normale” mannen. Den goda ”normale” mannen kan beskrivas utifrån positiva maskulina normer exempelvis genom att vara en närvarande förälder eller stå för jämställdhet. Det som ses som goda män är alltså de som följer normer och anses vara den normale jämställda mannen, men denne skapas av exkluderingar av avvikande män och det är dessa män som anses avvikande som är relevanta för studien (Gottzén & Jonsson, 2012). Andra män är de som befinner sig på andra sidan linjen och dessa anses vara ”dåliga män”, avvikande och att de agerar normbrytande och ett exempel på dessa som också är relevant för studien är män som använder våld. Männerna anses ”dåliga” och avvikande till följd av sina handlingar som i dessa fallen är våldsutövandet, denna handling bryter mot de normer som en bör agera utefter för att tillhöra gruppen goda män (Gottzén & Jonsson, 2012). En har föreställningar om vad som anses gott och ont och Boltanski och Thévenot (2006) talar om att sociala domäner besitter en ekonomi av värden, vad som är gott, ont, våld och dessa är kontextuellt betingade. En hänvisar till dessa värden som i kontexten anger om något är eller inte är en viss sak, exempelvis om en anses vara en god ”normal” man eller den avvikande våldsamma andra mannen. Det är vanligt att en refererar till dessa värden i ett rättfärdigande, exempelvis är det vanligt att gruppen män försvarar sig mot kritik genom att rättfärdiga varför ”dåliga män” inte är goda män det här för att en vill vara på rätt sida av linjen angående vad som ses som gott och ont (Boltanski & Thévenot 2006; Gottzén & Jonsson, 2012). I studier av våld kan detta beskrivas som ett gränssättningsarbete i vilket våldsutövaren rättfärdigar varför de är goda män och inte ”andra män”, studiens teoretiska ramverk tar utgångspunkt i det här.

4.1 Rättfärdigande i gränssättningsarbete

Susanne Boethius (2015/2016) talar om och beskriver gränssättningsarbetet och det innebär att en sätter gränser och problematiserar begreppet våld och vad det innebär. En kan vara medveten och tala om att den utfört en våldshandling men gränssättningsarbetet medför att denne inte skulle bekänna att handlingen är våld eller en misshandel exempelvis. En gör gränsdragningar av handlingen och då problematisering av begreppet våld förekommer kan våld ses som olika saker, och därmed innebär inte ens egna handlingar att en har utövat våld. Avståndstagande innebär att en tar avstånd och distanserar sig från den stigmatiserade gruppen som anses avvikande, exempelvis våldsutövare eller en som misshandlar. En gör jämförelser mellan sig själv och den som enligt en tillhör denna grupp ”på riktigt”, är på fel

sida av linjen och är en våldsam person som utfört misshandel. En använder en negativ referens som kan anses vara värre än en själv för att handlingarna en genomfört och den en själv är ska framstå som moraliskt ansedd. Det här innefattar också en form av förminskande vilket också är en ansvarsbefriande strategi. En förminskar sina våldshandlingar och gör de mer normaliserade genom att exempelvis ställa dessa mot andras handlingar som kan anses grövre och på så vis blir ens egna våldsutövande avdramatiserat och förminskat (Boethius, 2015). Strategierna hör ihop och de landar många gånger i någon form av klarläggande förklaring där dessa ansvarsbefriande strategier används för att klarlägga varför handlingen har utspelat sig som den gjort och därmed kan rättfärdiga det här (Boethius, 2015). Vi kan se här att i gränssättningsarbetet rättfärdigar en varför de är goda män och inte ”andra män” och Gottzén (2012) framställer tre konkreta strategier för gränssättningsarbetet.

4.1.1 Flyktlinjer och ansvarsbefriande strategier

Att utöva våld och bli dömd för misshandel kan innebära en del skam och speciellt om våldet utövas gentemot kvinnor och barn då detta bryter mot oskrivna regler och normer som existerar kring våld. Det görs skillnad på våld och våld då det inte anses lika problematiskt att som man utöva våld mot en annan man, men handlingen att utöva samma våld gentemot barn eller kvinnor är oacceptabelt. En kan använda sig av och söka efter flyktlinjer och ansvarsbefriande strategier under och efter sitt våldsanvändande för att undvika och distansera sig från identifikationen med den som utövar våld och främst mot exempelvis kvinnor och barn (Gottzén, 2012; Boethius, 2015). Lucas Gottzén (2012) framställer tre former av flyktlinjer och dessa kan ses som medvetna och omedvetna och används ofta i samklang med varandra. Flyktlinjerna är: att poängtera våldets tillfällighet, att framhålla andras ansvar och att inte berätta om sitt våld (Gottzén, 2012).

Att poängtera våldets tillfällighet innebär att en kan framställa sitt våld och våldsanvändande som mindre allvarligt och fram för allt tillfälligt. Att osynliggöra våldets omfattning och se det som ett tillfälligt agerande i situationen kan vara en form av förträngning och detta för att som tidigare nämnt undvika och distansera sig själv från identifikationen med den som utövar våld. Det förekommer fall där en inte kan se att ens våldsutövande är systematiskt utan en har omtolkat sina handlingar till den grad att det kan bli chockartat att sedan inse hur det såg eller ser ut. Så att poängtera våldets tillfällighet fungerar som en strategi för att positionera sig själv utifrån så en själv ser sig i förhållande till våldutövandesubjektet (Gottzén, 2012). Nästa flyktlinje är att poängtera andras aktörskap och denne handlar om ansvar. Denna form av flyktlinje handlar om ansvar på så vis att

våldsutövaren kan erkänna att denne använt våld men det finns tendenser som nedvärderar våldet och andra faktorer såsom objekt och andra personer ses som våldets främsta orsak. Objekt och andra personer ses som våldets aktörer och detta kan anses vara en form av ursäkt, ursäkten erkänner våldet och att det kan uppfattas som förkastligt men det bidrar också till att våldsutövandes delaktighet i våldet minskas. Mannen definierar våldet som ett resultat utifrån exempelvis att det skedde men på grund av hur dennes partner handlade och om denne var provocerande, aggressiv eller liknande då inträffade våldet till följd av den andres aktörskap. Objekt kan också tillskrivas aktörskap, och resultatet av det här framställs i många fall som avgörande för våldet då det är bortom mannens kontroll och främsta exempel på det här är alkohol och droger. Även den här formen av flyktlinje används som strategi för att distansera sitt "riktiga" jag som inte är våldsamt till det våldsamma jaget (Gottzén, 2012). Sista flyktlinjen Gottzén (2012) beskriver är tystnad. Tystnad kring sitt våld kan vara en strategi för att inte bekänna sig som en våldsutövare, men denna flyktlinje innebär inte bara tystnad utan också om en berättar om våldet är det viktigt hur en berättar om och kring det. En vill känna att den besitter kontroll över om det framställs och hur om det nu gör det, detta för att kunna påverka andras uppfattning kring våldet men också sin egen. Det är genom dessa flyktlinjer att poängtera våldets tillfällighet och därmed omdefiniera våldet, att framhålla andras ansvar och distribuera aktörskap och att inte berätta eller tala tyst om våldet som en kan undvika och distansera sig från att tillkännage att en själv skulle vara en våldsamt man och våldsutövare (Gottzén, 2012). Susanne Boethius (2015) benämner också att den som utfört stigmatiserade handlingar såsom att utöva våld tonar ner våldet när en talar om våld, detta för att händelsen inte skall framställas som så våldspräglade utan terminologin omdefinierar händelsen som något "vanligt". Det förekommer en ansvarsbefriande retorik i tal om våld (Boethius 2015).

Sammanfattningsvis kan en se att rättfärdigande sker genom hänvisning till värden som i kontexten anger om något är eller inte är en viss sak, exempelvis om en anses vara en god "normal" man eller den avvikande våldsamma andra mannen (Boltanski & Thévenot, 2006). I studier av våld kan detta beskrivas som ett gränssättningsarbete i vilket våldsutövare rättfärdigar varför de är goda män och inte "andra män" som den avvikande våldsamma mannen (Boethius 2015), och Gottzén (2012) har beskrivit tre konkreta strategier för sådant gränssättningsarbete där skillnaden mellan en själv och "riktiga" våldsutövande män rättfärdigas genom att våldet beskrivs som tillfälligt, andras ansvar framhålls, eller att en talar tyst om våldet. Begrepp som kommer användas i studien utifrån det här är främst de som har att göra med flyktlinjerna Gottzén presenterar såsom ansvar/ansvarsbefriande, förminskning,

distansera sitt jag från det våldsamma jaget egentligen begrepp som innefattar en ansvarsbefriande retorik i tal om våld, som är grund till ett gränssättningsarbete som används vid rättfärdande. I huvudsak begrepp som förmedlar en klarläggning kring varför något inträffade, hur och främst hur en ställer sig själv i situationerna och handlingarna. Dessa kommer användas vid kodning av material, analysen och även resultat och slutsats.

5. Metod

I följande avsnitt presenteras studiens metodologiska ansats, material, insamling och urval. Avsnittet innehåller även en redogörelse av analysförfarandet som använts och det etiska ställningstagandet anammat i studien.

5.1 Metodologisk ansats

Vald metod för denna studie är den kvalitativa innehållsanalysen. Jag valde kvalitativ innehållsanalys då denna metod är ett vanligt tillvägagångssätt i kvalitativa analyser av dokument (Bryman, 2018), och då studien är intresserad av hur rättfärdigande och olika strategier för det yttrar sig i misshandelsdomar kändes det som rätt metodval för denna studie. Utmärkande för den kvalitativa innehållsanalysen är fokus på temat/teman, kontexter och kategorier som en söker efter i materialet en valt att analysera. Det här är också en anledning till valet av metod då möjlighet att fånga strategierna och teman för dessa står i fokus i denna metodologiska ansats (Bryman, 2018; Graneheim & Lundman 2004). Temana uppkommer utifrån kodning av materialet i termer av ämnesområden en är intresserad av och då teman, dessa kan en studera utifrån skillnader och likheter (Bryman, 2018; Graneheim & Lundman 2004). Det är i denna granskning och fram för allt tolkning i kodningen utefter teman som den kvalitativa innehållsanalysen skiljer sig ifrån den kvantitativa innehållsanalysen som fokuserar på att mäta och räkna på förekommande företeelser i materialet (Bryman, 2018). Den kvantitativa innehållsanalysen kan benämnas som manifest då den formen av innehållsanalys mäter och räknar på det som är synligt och uppenbart i materialet som exempelvis förekomsten av ord, den visar vad texten säger. Kvalitativa innehållsanalysen består av en latent analys då det förekommer tolkningsprocesser och teman ses i många fall som uttryck av det latent innehåll, alltså vad materialet talar om för oss, det en inte kan se direkt i text utan tolkning tar fram det. En försöker förstå underliggande meningar i texten och materialet utifrån en tolkningsprocess som lägger grund för framtida kodning (Graneheim & Lundman, 2004; Hsieh & Shannon, 2005). En kan arbeta och kolla på både det latent och

manifesta innehållet (Bryman, 2018) och i denna studie kommer jag först kolla på det manifesta för att sedan kunna arbeta mer med det latent. Detta utifrån hur Graneheim & Lundman (2004) beskriver hur processen kan se ut, och den börjar med att läsa materialet upprepande gånger för att få en helhetsbild och vidare kunna plocka ut så kallade meningsbärande enheter i form av meningar och fraser som i mitt fall förekommer i domarna som anses relevanta för min frågeställning. Att plocka ut de meningsbärande enheterna kortar ner materialet men bibehåller fortfarande det som är relevant för studien, och det är dessa meningar och fraser som sedan kodas och kategoriseras. Det är det här som representerar det manifesta innehållet och det är utifrån det här som teman kunde skapas och därmed en tolkningsprocess och då det latent innehåll träder fram vilket representerar den kvalitativa innehållsanalysen (Graneheim & Lundman, 2004; Hsieh & Shannon, 2005).

5.2 Material, insamling & urval

Det empiriska materialet i studien består av 18 misshandelsdomar. Domarna är inhämtade via Infotorg Juridik vilket är en omfattande juridisk nyhetstjänst som också erbjuder en rättsbank. I rättsbanken får du tillgång till olika sökmöjligheter såsom författningar, förarbeten och avgöranden. Det är domstolsavgöranden i brottsmål som inhämtats till denna studie. Urvalet har baserats på forskningsfrågan och målet med studien på så vis att dessa har varit vägledande i valet av analysenheter. Studiens urval har på så vis varit målstyrt (Bryman, 2018) då forskningsfrågan och syftet med studien har instruerat vilka misshandelsdomar som valts ut till studien. Viktigt att tänka på i denna typ av urval är att påvisa att variation i urvalsgruppen finns även om det är målstyrt, och att misshandelsdomarna inte har valts utifrån tillfälligheter och är därmed inget bekvämlighetsurval (Bryman, 2018). För att påvisa variation i urvalsgruppen har jag valt ut domar där de som använder våld är i olika åldrar, misshandeln ser olika ut alltså olika våldsanvändande och målsägande i domarna är varierande exempelvis partner, barn och okänd person för den våldsutövande.

Det finns olika exempel på målstyrda urvalsmetoder och en av de urvalsmetoder som använts i studien är kriteriestyrt urval. Kriteriestyrt urval ”man väljer ut alla enheter (fall eller individer) som uppfyller ett eller annat kriterium” (Bryman, 2018:497), fokus i forskningsfrågan för denna studie är rättfärdigande och kriterierna för urvalet har utformats utifrån potentialen att besvara frågan och uppnå syftet med studien. Det första kriteriet utifrån det kriteriestyrda urvalet var att samtliga misshandelsdomar var av fällande karaktär där brottsrubricering *misshandel* förekom och att de varit utdömda i Sveriges tingsrätt eller hovrätt och enstaka fall högsta domstol. Infotorg juridik erbjuder en rättsbank och där kan en

specificera sin sökning vilket jag gjort för att uppfylla detta kriterium. Den specificerade sökning innefattade misshandel som fria sökord, domstol var alla hovrätter och tingsrätter, måltyp: brottmål och dokumenttyp: domar. Utifrån studiens frågeformulering efterfrågas rättfärdigande och det viktiga i urvalet är då att det är fällande domar som utgör materialet, det här för att det inte ska föreligga några tveksamheter kring om det som de åtalade rättfärdigar i sina utsagor faktiskt är våld, så domarna är av fällande karaktär med brottsrubricering *misshandel*.

Urvalet har anpassats utefter målen med studien vilket resulterat i att kriterier behöver uppfyllas och dessa kriterier har medfört ett urval där den dömda i utvalda domar är alla vuxna män, vem målsägande är har inte haft betydelse för urvalet, det ska förekomma någon form av utsaga från männen antingen i direkt citering från de åtalade männen eller domstolens återgivelse av dessa.

5.3 Analysförfarande

Analysförfarandet gick i led med den metodologiska ansatsen som är en innehållsanalys, och främst utifrån processen Graneheim & Lundman (2004) beskriver men som också Hsieh & Shannon (2005) berör. Efter upprepad läsning av materialet där en överblick skapats utifrån misshandelsdomarnas relevans i användning som urval utifrån kriterierna och studiens frågeställning kunde meningsbärande enheter plockas ut. De meningsbärande enheterna var meningar och fraser de våldsutövande männen framförde i misshandelsdomarna, och dessa representerar det manifesta innehållet som har sin grund i frågeställning och teorival för studien. Det manifesta innehållet representerades av det som först landade hos mig i domarna som skulle kunna vara relevant utifrån frågeställningen såsom bortförklaringar, nekande till våld, att en erkänner att man utövat våld men inte till den grad domen framställer. Utifrån det här kunde jag finna referenser till valda teorier och begrepp i dessa såsom förminskande, våldets aktör, ansvar/ansvarsbefriande. Det är utifrån det manifesta innehållet och valda teorier som teman i kodningen skapas och via det här startar tolkningsprocessen så att det latent innehåll träder fram vilket är en stor representation av innehållet i analysen i form av underteman funna i huvudtema. Huvudtemana utgjordes utifrån det manifesta innehållet i samband med valda teorier kring rättfärdigande och främst utifrån Gottzés (2012) flyktlinjer för gränssättningsarbete då jag kunde applicera mycket av det manifesta innehållet i dessa och utefter det skapa teman. Underteman växte fram i tolkningsprocessen och utgör därmed det latent innehåll utvunnet i huvudtemana. Undertemana står också i relation till teorin då dessa innehåller och består av begrepp utifrån teorin vilket en kan se i tabellen nedan och

dessa representeras främst också av Gottzés (2012) strategier för gränssättningsarbetet i vilket männen rättfärdigar varför de är ”goda” män. Begrepp används främst som en grund för att se hur männen ställer sig själva till situationen, handlingen, hur och varför den inträffade och resulterade i det den gjorde, en klarläggande beskrivning utifrån männens synvinkel.

Teman som utgjort kodning och analysen:

HUVUDDTEMAN:	UNDERTEMAN FUNNA I HUVUDDTEMA:
ANSVAR/ANSVARSBEFRIANDE	Andras aktörskap- vem bär ansvar Objekt som våldets aktör Förminskning av sina våldshandlingar
VÅLDETS TILLFÄLLIGHET	Tillfälligt våld och våldsanvändande Legitim handling?
TALA TYST KRING SITT VÅLD	Ansvarsbefriande retorik Förneka handling och att förneka brott

5.4 Etiska ställningstagande

Misshandelsdomarna använda i studien går under allmän handling och handlingsoffentligheten ger en rätt till offentliga handlingar, dock med vissa undantag (SFS 1949:105). I 2 kap står det ”4 § En handling är allmän, om den förvaras hos en myndighet och enligt 9 eller 10 § är att anse som inkommen till eller upprättad hos en myndighet” (SFS 1949:105). Då misshandelsdomarna som utgör empirin är allmän handling och finns i myndighetsregister krävs inget informationskrav till användande av dessa uppgifter, aktörerna i domarna deltar inte heller aktivt i studien vilket också är en faktor till att det här inte krävs enligt Vetenskapsrådets forskningsetiska principer (2002). Undantagen som det syftar till ovan innefattar känslig natur och förekomsten av det här kan leda till att innehåll stryks, offentlighetsprincipen är dock stark så handlingen kan lämnas ut efter detta genomförts (SFS 1949:105). Det här har inte aktualiserats till den grad där det anses relevant i utvalda misshandelsdomar för studien utan en kan finna uppgifter kring målsägande, det här har resulterat i att jag valt vid citering ur dom inte uppge uppgifter kring målsägande.

Våldsutövarens namn och uppgifter har också anonymiserats vid citering ur misshandelsdomarna och även i den löpande texten. Det här för att inte reproducera redan existerande stigma men även för männens personliga integritet. Namn och andra uppgifter som kan kopplas till enskild person har anonymiserats i citat och löpande text.

Anonymiseringarna har även applicerats utifrån Vetenskapsrådets forskningsetiska principer (2002) kring samtyckeskravet och konfidentialitetskravet som innebär att deltagare har rätt att bestämma över sin medverkan och att uppgifter som kan kopplas till personer i studien skall undanhållas för obehöriga för att ge möjlighet till konfidentialitet. Domarnas målnummer redovisas dock som referens och därmed också i referenslistan. Det här valet underbyggs i avseende att förse tillförlitligheten i studien, och då det är offentliga handlingar som finns registrerade i myndighetsregister kan information lämnas ut utifrån principerna vilket motiverar valet av att redovisa domarnas målnummer. Så jag har haft Vetenskapsrådets forskningsetiska principer (2002) med mig i de etiska ställningstaganden gjorda i studien men jag har också haft i åtanke att mitt material utgörs av offentliga handlingar vilket då ger en andra förutsättningar.

6. Analys

I detta avsnitt presenteras vad som uppenbarats ur den insamlade empirin utifrån studiens frågeställning och därmed studiens resultat. Den kvalitativa innehållsanalysen har legat som grund i analysen av misshandelsdomarna, och teman som använts i analysen utgår ifrån studiens teoretiska ramverk och perspektiv. Studiens empiri kommer även att positioneras och då analyseras i förhållande till tidigare forskning som anses relevant.

6.1 Ansvar eller Ansvarsbefriande

Att ta ansvar eller att avsäga sig det är vanligt förekommande och inte minst inom misshandelsdomarna analysen baserats på. Detta kan se olika ut och förekomma i olika situationer och det är vad som kommer diskuteras mer ingående i följande, utifrån de tendenser jag funnit i materialet med utgångspunkt i analysen utifrån kodning.

6.1.1 Andras aktörskap- vem bär ansvar

De dömda männen kan framföra ett erkännande av våldsutövande, men analys av empirin visar att de förekommer fall där de framställer målsägandes aktörskap i domutsagan som våldets främsta orsak. Ansvar till handlingens händelseförlopp läggs på andras aktörskap och distans mellan männens handling och ansvar uppstår.

”Anledning till slaget var att [målsägandes namn] inte ville göra något som han blivit tillsagd att göra”

(Dom 8).

I citat ovan kan en tydligt se att anledning till att våldet inträffade och utövades läggs på den andres aktörskap. I ovanstående dom som citering är taget ifrån har mannen utövat våld gentemot sin styvson genom att tilldela honom ett slag över näsan som resulterade i smärta och att det började blöda. Mannen bestred ansvar för brott då han ansåg att han sökte efter en fungerande uppfostringsmetod då han tyckte att styvsonen inte lyssnade på honom, och att slaget var ett resultat av det här. Våldet förekommer men det ses som ett resultat utifrån att målsägande inte agerade på önskvärt vis enligt den som utövade våldet. Det här är ett kännetecken på ansvarsbefriande, en kan erkänna sin våldshandling men det förekommer en annan anledning till förekomsten av våldet som är utanför männen själva och då läggs också ansvaret på den andre utifrån dennes aktörskap (Gottzén, 2012; Boethius, 2015). Andras aktörskap som ansvarsbefriande strategi eller flyktlinje för den som utövar våld är vanligt förekommande i misshandelsdomarna som utgör empirin, och detta i olika former. Exempel på andras agerande som presenteras som våldets främsta orsak enligt männen som utövar våldet är att en partner kan vara provocerande, våldet används som uppfostringsmetod då ett barn inte gör som den blivit tillsagd eller att målsägande inte gjort rätt för sig enligt våldsutövande. Detta är vanligt förekommande exempel i misshandelsdomarna och kan ses som någorlunda tydliga och tolkningsbara, detta åskådliggörs i följande citeringar:

”Hon tappade då fattningen och fick ett vredesutbrott. Han blev rasande och gav henne ett slag” (Dom 3).

” [målsägandes namn] misshandlad av [våldsutövarens namn]. Orsaken till det var att hon kom hem en timme senare än vad hon hade sagt” (Dom 3).

I domen som ovanstående citeringar är ifrån förekommer upprepat våld och i många av de fallen till följd av enligt mannen, målsägandes agerande. Som vi kan se läggs ansvaret på hans våldsutövande utifrån målsägandes agerande då hon tappade fattningen, blev arg vilket resulterade i att mannen blev arg och utövade våld. Hon kom hem senare än vad hon meddelat mannen och det här används som orsak till våld och målsägandes agerande blir även i det här fallet vad som tilldelas ansvar för våldet. Genomgående i dessa citeringar och i delar av domen är att mannen syftar till att om målsägande inte agerat som hon gjort hade våldet inte förekommit och utövats i samma utsträckning. Exempel som är vanligt förekommande i empirin är exempel som är vanligt förekommande i dessa kontexter utifrån Gottzén (2012) och Boethius (2015), dessa kan ses som tendenser att nedvärdera våldet och med nedvärderingen också skapa distans mellan männens handling och ansvar. Att nedvärdera våldet och i stället se det som ett tillrättavisande vilket en finner i empirin är också det som

Davis (2012) beskriver i sin studie, vilket är en del av den tidigare forskningen. Davis (2012) beskriver den kognitiva dissonans som kan förekomma vilket en också återfinner i empirin i form av att en är medveten om att fysiska övergrepp i form av våld är olagligt men våldet anses nödvändigt utifrån kontexten och den andres aktörskap.

Tidigare citeringar visar exempel som kan ses som någorlunda tydliga och en behöver inte anamma en djup tolkningsprocess då texten säger en något direkt, men i empirin finner en mer komplexa exempel där texten vill berätta någonting.

” [målsägandes namn] under sin första levnadstid skrikit mycket och ofta och att detta varit mycket jobbigt för såväl [våldsutövares namn] som [andra föräldern]. Enligt vad [våldsutövares namn] berättat har framkommit att han upplevt det väldigt jobbigt att [andra föräldern] till skillnad från honom fick dottern att sluta skrika när hon tog hand om henne. [våldsutövares namn] har förklarat att han kommit att bruka våld mot dottern i de lägen han inte klarat av att få tyst på henne. Detta har enligt vad [våldsutövares namn] berättat emellertid medfört att dottern skrikit ännu mer.” (Dom 2).

I detta citat förekommer ett erkännande av våld, men erkännandet har inte utgångspunkt i målsägandes agerande utan hur våldsutövare är oförmögen att hantera detta agerande. Andras aktörskap förekommer i detta citat i form av att barnet skriker och att den andre föräldern kunde få slut på skrikandet, men dessa aktörskap skiljer sig från tidigare nämnda. Det var tydligare i tidigare citeringar funna i empirin att våldet uppstod till följd av deras handlande och därav minskas den våldsutövandes inblandning och ansvar läggs i stället på målsägande i många fall. I det här fallet presenteras det att våldsutövaren upplever att det är jobbigt att den andre föräldern kan få slut på skrikandet och inte han men även hans oförmögenhet att hantera skrikandet vilket resulterar i våld. Mannen framför inte de andras aktörskap lika tydligt och det kan ses som att han tar ansvar för våldet, men han framför tendenser och faktorer utöver sig själv som orsak till våldet och hans handlingar medför också mer av det han inte kan hantera som resulterar i våld. Hans oförmögenhet att hantera dotterns agerande kan ses som en ursäkt och ursäkten erkänner våldet och kan framföra det som förkastligt och samtidigt befriar den mannen från att ta fullt ansvar för våldsutövandet. Detta beskriver Gottzén (2012) och det är även vad jag kunnat applicera i analysen utifrån misshandelsdomen och citering.

6.1.2 Objekt som våldets aktör

Resultatet av att tillskriva objekt aktörskap framställs i många fall som avgörande för våldet och främst då det anses vara bortom mannens kontroll, det här aktualiseras i studiens empiri. Alkohol och droger är det företrädesvisa exemplet.

”Båda hade dessförinnan druckit alkohol” (Dom 15).

Substanser så som alkohol och droger bidrar till brist på kontroll och bristen på kontroll kan användas som argument för att kunna distansera sitt ”riktiga” jag som inte är våldsamt till det våldsamma jaget. Detta genom användandet av objekt som, våldets aktör (Gottzén, 2012; Boethius, 2015). Att alkohol förtärts innan våldshandlingen utförts är vanligt förekommande i empirin och används i vissa av fallen som strategi för att avsäga sig ansvar för handlingen. Att avsäga sig ansvar för handlingen till följd av förtäring av alkohol är vilket nämnt vanligt förekommande i misshandelsdomarna som empirin utgörs av och det här tror jag beror på att det är lätt att anamma och det finns bevis på att sinnena påverkas vid användning av alkohol eller andra substanser. I följande citat kan en se att våldsutövare framför i vilket skick denne var för att påvisa att detta inte var hans ”riktiga” jag som inte är våldsamt:

” [våldsutövarens namn] berättade: Han drack under kvällens lopp åtta burkar eller flaskor starköl och en grogg. Han kände sig berusad, då de kom till [offentlig pub/bar/restaurang]. På väg in i restaurangen snubblade han på en trafikkon och ramlade in i en rabatt. De dansade i restaurangen. [våldsutövarens namn] kände sig svettig och illamående samt höll på att somna” (Dom 16).

I denna dom har mannen blivit dömd för misshandel mot en annan man och misshandeln inträffade efter intaget av alkohol och händelserna i ovanstående citat. I citeringen finner vi beskrivningar av våldsutövarens tillstånd innan våldsutövandet, det här kan anses viktigt för mannen för att en ska få insikt i hur tillståndet såg ut och att denne inte var vid sina sinnesfulla bruk under misshandeln. Det här kan ses som ett exempel på att tillskriva objekt aktörskap och mannen som utövat våld vill att utomstående ska se hur alkoholen alltså objektet påverkat honom och resulterat i våld. En finner alltså det Gottzén (2012) beskriver kring flyktlinjen om att distribuera objekt aktörskap i empirin, objektet distribueras aktörskap som i empirin är alkohol och det här ses som avgörande för våldet. Det blir våldets främsta orsak då det är alkoholen som bidragit till brist på kontroll som har lett till att männen utövat våld och det är på det här viset strategin blir ansvarsbefriande.

6.1.3 Förminskning av sina våldshandlingar

Ansvarsbefriande strategier innefattar i många fall en form av förminskning av sitt våld, vilket också är beskrivet i tidigare delar men i denna kommer mer konkreta exempel funna i empirin. Följande citeringar visar på ett erkännande av sitt våld men innehåller också ett förminskande av våldshandlingarna.

” [Våldsutövarens namn] har medgett att han knuffat [målsägandes namn] i avsikt att få ut henne ur lägenheten. Han har dock inte haft för avsikt att skada henne” (Dom 11).

” [Våldsutövarens namn] har erkänt gärningen dock med det tillägget att det bara var vid ett tillfälle som det hörts ett ljudligt knakande” (Dom 2).

Som en kan se i första citat har våldsutövare medgett en våldshandling, men avsikten är inte att skada. Att avsikten i stället är att få ut henne ur lägenheten kan våldet som utövas framstå som mindre allvarligt än om avsikten hade varit att bruka våld för att skada någon annan. En kan se att det här är en strategi för att förminska våldshandlingen genom försök till att normalisera denna, då det kan anses mer legitimt att bruka våld för att få ut någon en inte vill ha sin lägenhet i jämförelse med att bruka våld för att skada även om våldet ser likadant ut. Denna typ av normaliseringsprocess för att förminska sitt våld är den Boethius (2015) beskriver och empirin visar att denna är förekommande.

Normaliseringsprocessen är inte lika närvarande vid andra citatet utan där förekommer en förminskning i annan form. I denna dom förekommer upprepat våld gentemot ett spädbarn som resulterat i flerfaldiga frakturer och benbrott. Vid dessa typer av skador kan det förekomma ljud i form av knakande eller att något knäcks av. Våldsutövaren har erkänt gärningen men gjort ett tillägg om att ett ljudligt knakande endast hörts en gång och då inte fler än det. Detta tillägg om att ljudligt knakande endast hörts en gång men det finns flerfaldiga frakturer och benbrott på målsägande tyder på en förminskning av våldet. Att påpeka att en endast hört ett ljudligt knakande kan vara ur syftet att förmedla till utomstående att en varit omedveten om omfattningen av skadorna. Boethius (2012) talar om att ens egna våldshandling kan avdramatiseras och förminskas om en ställer den emot en handling eller våld som anses grövre. Jag anser att citatet visar på den formen av förminskning utifrån att en gör ett tillägg om att ljudligt knakande hördes endast en gång, och om samma ljud hörts upprepade gånger hade våldet och handlingen i mångas öron ansetts grövre. Våldsutövare har erkänt gärningen men endast utifrån en förminskning av sitt våld.

6.2 Våldets tillfällighet

Analysen visar en förminskning av sitt våld och i likhet med det här påvisar den också utifrån empirin att våldets tillfällighet poängteras. Våldets tillfällighet utgår ifrån Gottzés (2012) teori och innebär en framställning av sitt våld och våldsanvändande som mindre allvarligt men fram för allt att det kan ses som legitimt ur våldsutövarens ögon och att det är tillfälligt.

Analysen visar att teorin har aktualiserats och reproducerats vilket kommer presenteras i följande.

6.2.1 Tillfälligt våld och våldsanvändande

Analys av empirin visar att de dömda männen ser sitt våld och våldsanvändande som ett tillfälligt agerande utifrån kontexten och i situationen. Det här kan vara en form av förträngning likt tidigare delar av analysen också påvisar för att undvika och distansera sig själv från identifikationen med den som utövar våld. Det här kommer diskuteras vidare i kommande del.

” [våldsutövarens namn] har erkänt gärningen. Han har åberopat att han förlorat kontrollen över sitt handlande och att han drabbats av tillfällig sinnesförvirring” (Dom 18)

Ovanstående citering är utdrag ur en misshandelsdom där mannen vid upprepande tillfällen trycker på anledningar till att våldet inträffat och att detta utövats i situationen baserat på omständigheterna och är därmed tillfälligt och inte systematiskt. Domen förmedlar att våld i form av flera slag i ansiktet, upprepande gånger lyfts i håret och nerkastning i golvet av målsägande förekommit och resulterat i smärta, brott på skallbenet och blödning i hjärnan. Målsägande i domen hade under denna morgon varit gnällig till följd av förkylning och hade var i ögonen som behövde torkas bort vilket uppfattades obehagligt av denne. Våldsutövaren förmedlar att han varit utarbetad under en längre tid och haft låg toleranströskel och att han tror detta är anledningen till sin reaktion. Vid upprepande tillfällen förekommer också förmedlan om att han hamnat i total sinnesförvirring. Våldet kan ses som tillfälligt då faktorerna såsom trötthet, utarbetning och sinnesförvirring som framförts av våldsutövaren påverkat hans reaktion som resulterat i våld. Utan dessa hade kanske situationen sett annorlunda ut, i alla fall enligt våldsutövaren. Gottzén (2012) beskriver detta som en flyktlinje och att poängtera våldets tillfällighet fungerar som en strategi för att positionera sig själv utifrån så en själv ser sig i förhållande till våldutövandesubjektet, det här går i led med vad en finner i empirin. Empirin visar att våldsutövarna lägger vikt på att få handlingen och våldet att se mindre allvarligt ut och att poängtera våldets tillfällighet, männen har omtolkat sina handlingar och det här i förträngning för att upprätthålla distansen Gottzén (2012) också talar om. Förträngningen visas också i citeringarna som uppger att sinnesförvirring förekommer hos våldsutövaren vilken kan ses som just förträngning i form av att han inte vill acceptera att

han utfört denna typ av handling, utan om han varit vid sina sinnes fulla bruk hade det här inte inträffat och det här påvisar distanseringen vi påvisat tidigare.

6.2.2 Legitim handling?

I analys av misshandelsdomarna uppkommer de många fall där våldsutövare säger sig ha agerat i nödvärn och utifrån den situationen kan våldet ses som en legitim handling. Det här är en del i att poängtera våldets tillfällighet då våldet och våldsanvändandet kan tolkas som nödvändigt och då kan det ses som mindre allvarligt än om det brukats utan att våldsutövaren befunnit sig i nödvärn.

” [våldsutövarens namn] invände dessutom att han hade handlat i nödvärn” (Dom 13).

Empirin visar att beskrivning av situationen en befann sig i när våldet utövades och förekom är viktigt för männen. Omständigheterna runt om vilket vi också diskuterat i tidigare delar anses vara relevant och väsentligt. Anledningen till att männen vill att utomstående ska få förståelse för kontexten våldsutövare och målsägande befann sig i när våldet uppstod eller utövades tror jag grundar sig i att en inte vill erkänna en enligt normen ond handling utan en vill att den ska ses som legitim. En våldshandling kan anses legitim om en befunnit sig och agerat i nödvärn, dock utgörs empirin av misshandelsdomar där männen är dömda och då har inte våldshandlingen ansetts legitim. Distansering till ett våldsamt jag är då även närvarande här. Ovanstående citat är tydligt i form av att mannen uttrycker att han handlat i nödvärn och på så vis kan en tolka det som att handlingen kan ses som legitim utifrån hans ögon, men det finns domar som vill visa det här men inte uttrycker det lika tydligt.

” [Våldsutövarens namn] har också erkänt att han slagit [målsägande] i huvudet med flaskan men påstått att han kände sig trängd av denne och därför mer eller mindre reflexmässigt slog till med flaskan utan att sikta mot huvudet” (Dom 5).

Då mannen kände sig trängd av målsägande så framkommer det att han slagit en flaska i huvudet på denne, till följd av att mannen känt sig trängd utfördes handlingen reflexmässigt och det poängteras att utifrån det här har slaget inte medvetet siktats mot huvudet. I detta citat finner vi att våldshandlingen skulle kunna tolkas som mindre allvarlig i form av att mannen inte siktade på huvudet. Vidare kan en se att mannen ser våldet som tillfälligt då det uppstod utifrån situationen och sist skulle det här kunna tolkas och ses som en legitim handling då det utfördes reflexmässigt utifrån att våldsutövaren kände sig trängd av målsägande. Det förekommer många flyktlinjer och strategier för att befria sig från ansvar och rättfärdiga handlingen vilket är återkommande fynd i analys av empirin (Gottzén, 2012; Boethius, 2015).

6.3 Tala tyst kring sitt våld

Materialet som har analyserats består som sagt av misshandelsdomar och underförstått i det är att den våldsutövande har blivit tvungen att tala om sitt våld eller att våldet talats om och att flyktlinjen Gottzén diskuterar blir svår att analysera i sig självt baserat på det. Den situationen resulterar i att våldet kommer talas om och offentliggöras vilket kan resultera i att den våldsutövande känner en brist på kontroll, genomgående i domarna och analysen finner en dock en ansvarsbefriande retorik vilket kan vara ett sätt att känna att en återtar kontrollen. Analysen åskådliggör den ansvarsbefriande retoriken vilket är en av de ansvarsbefriande strategier Boethius (2015) framför, men även vikten vid hur en talar om sitt våld och våldsanvändande som Gottzén diskuterar (2012/2013). Hur en ansvarsbefriande retorik förekommer i misshandelsdomarna och innebörden av att tala tyst kring sitt våld aktualiseras i denna del men i form av hur en förneka handling och förnekar brott som ett sätt att återfå kontroll då strategin att tala tyst om sitt våld inte är optimal utifrån en domstolssituation.

6.3.1 Ansvarsbefriande retorik

Vi har redan berört ansvarsbefriande retorik i tidigare delar då detta handlar om hur en talar kring sitt våld och sina våldshandlingar i form av exempelvis förminskande, andras aktörskap, situationens betydelse och gemensamt för dessa är att de just är ansvarsbefriande. Denna typ av retorik är genomgående i domarna som utgör analysen och är en del av hur en rättfärdigar i gränssättningsarbetet. Den här typen av ansvarsbefriande retorik används inte bara i syfte av att utomstående ska få en viss bild av våldet och handlingen utan används också i syftet att behålla synen en har på sig själv och sitt ”riktiga” jag och då undvika ett erkännande att en skulle vara en misshandlare eller något som en associerar som ont (Gottzén, 2012; Boethius, 2015). Det här är återkommande i misshandelsdomarna som utgör empirin och tydliga exempel är att neka till brott.

6.3.2 Förneka handling och att förneka brott

En del i att tala tyst om sitt våld är total tystnad kring sitt våld. Denna totala tystnad förekommer i empirin i form av förneka gärningarna sedan tystnad, men att tala tyst förekommer också i form av att tala och framföra en del om handlingen men i slutändan förneka brott.

” [våldsutövarens namn] förnekade gärningarna” (Dom 1).

” [våldsutövarens namn] förnekade gärningen och gjorde gällande att gärningen i allt fall inte skulle bedömas som grov misshandel” (Dom 7).

Vi ser i första citat att mannen förnekade gärningarna, det är en tystnad kring sitt våld och våldshandlingen. Intressant i detta citat är att det handlar om flera gärningar så förnekandet är genomgående, vi har tidigare stött på att en kan erkänna våldshandling men försökt avsäga sig ansvar. I nästa citat kan en se att mannen förnekar gärningen, i alla fall om den skulle bedömas som grov misshandel vilket en kan se som en strategi för att förminska sitt våld och inte göra det lika allvarligt både för andra och för sig själv. Genomgående dessa domar och andra delar av empirin där tystnad kring sitt våld förekommer är att strategin används för att inte bekänna sig som en våldsutövare, men främst enligt min tolkning är det en besittning av kontroll våldsutövaren eftersträvar. Det här är en del av gränssättningsarbetet för att kunna rättfärdiga sin handling och kanske sig själv genom att försöka kontrollera att en inte ska hamna på ”fel” sida av linjen och då anses vara ”ond”. Så även om det inte förekommer total tystnad kring våldet männen utövat då det är utifrån domar som då genomgått domstol där tal om våldet förekommit kan männen fortfarande själva välja att inte yttra sig kring det utan bevara total tystnad, vilket dock inte är allt för vanligt i empirin.

7. Diskussion och slutsatser

Syftet med studien har varit att få insikt, kunskap och förhoppningsvis skapa förståelse kring de dömdas upplevelse av situationen, sina handlingar och sig själva med ett fokus på rättfärdigande. Det här genom att besvara frågeställningarna ”Hur rättfärdigar män dömda för misshandel (sitt) våld?” och ”vilka strategier används i rättfärdigandet?” och utifrån dessa har empirin analyserats via en kvalitativ innehållsanalys och i förhållande till tidigare forskningen och studiens teoretiska ramverk.

Studiens centrala slutsatser kan sammanfattas med att vi finner Gottzéns (2012) tre konkreta strategier för gränssättningsarbete i vilket våldsutövare rättfärdigar sina handlingar i domarna utefter den mån de kan användas utifrån kontexten och en domstolssituation. Analysen påvisar aktualiseringen av flyktlinjen kring att framhålla andras ansvar och distribuera aktörskap som Gottzén (2012) presenterar. I samband med den flyktlinje aktualiseras också den ansvarsbefriande strategi som Boethius (2015) framför som handlar om ett förminskande av handling. Att nedvärdera våldet och handlingen och se det som ett tillrättavisande finner en i empirin samband med strategin om att framhålla andras ansvar och distribuera aktörskap vilket är det som Davis (2012) beskriver i sin studie och likt vad en finner i Wood (2004). Wood (2004) skriver om vad våldsutövande män framför i

rättfärdigandet av våldshandlingar där våldet kan anses rättfärdigat om det används i syftet att disciplinera och tillrättavisa och främst i nära relationer (Davis, 2012) vilket en också finner i empirin, de gånger våld utförts i syftet att disciplinera och tillrättavisa är gentemot de männen står nära antingen i form av att vara förälder till målsägande eller partner till denne. Empirin visar även på den kognitiva dissonansen i dessa typer av situationer då männen är medvetna om att fysiska övergrepp i form av våld är olagligt men de förmedlar att våldet anses nödvändigt utifrån kontexten och den andres aktörskap (Davis, 2012; Gottzén 2012). Männen framför även i vissa av dessa fall att det här inte kan likställas med den våldshandlingen som är olaglig då deras våldshandling är ett tillrättavisande och nödvändig, och syftet är inte att skada, därmed kan de erkänna våldshandlingen men neka till brott. I samband med förminskning av sitt våld kan en se utifrån empirin att det är viktigt för männen att poängtera våldets tillfällighet och varför handlingen skulle anses legitim ur våldsutövarens ögon och det här visar att Gottzéns (2012) teori om denna strategi aktualiseras och reproduceras i studien.

Att tala tyst om sitt våld är den strategin utifrån Gottzén (2012) som inte förekommer i lika stor grad som de andra, och slutsatsen utifrån det här är att möjligheten inte finns i lika stor utsträckning baserat på kontexten empirin befinner sig i vilket är en domstolssituation. Denna situation försvårar det för de våldsutövande männen att tala tyst kring sitt våld då de tvingas till det antingen genom att själva tala om det eller att någon annan gör det. Det en kan finna inom denna strategi ur empirin är de män som väljer total tystnad efter att de förnekat gärningarna, det här för att känna att den besitter kontroll (Gottzén 2012, Boethius 2015).

Utifrån studien finner en att Gottzéns (2012) strategier används av männen som förekommer i domarna. De används i samklang med varandra och används genomgående i de 18 misshandelsdomarna som utgör empirin för denna studie. Strategierna är konkreta för det gränssättningsarbete Boethius (2015) talar om och där skillnaden mellan en själv och ”riktiga” våldsutövande män rättfärdigas genom att våldet beskrivs som tillfälligt, andras ansvar framhålls, eller att en talar tyst om våldet (Gottzén 2012). Strategierna medverkar till att en kan hänvisa till värden som i kontexten utgör och anger om något är eller inte är en viss sak, detta utifrån Boltanski & Thévenot (2006) teori om rättfärdigande. I det här fallet hänvisar en till värden som kan påverka och avgöra om en anses vara en god ”normal” man eller den avvikande våldsamma andra mannen, det här beskriver gränssättningsarbetet i vilket Boethius (2015) framför. Gränssättningsarbetet innefattar ansvarsbefriande strategier som innebär att mannen avgränsar sig från den avvikande mannen, förminskar sina våldshandlingar och kan

problematiska begreppet våld och därmed avsäga sig ansvar då dennes handling kan ha annan betydelse och inte vara en misshandel enligt våldsutövaren, allt det här är förekommande i studiens empiri. Centrala fynd i studien är alltså att männen i domarna landar många gånger i en form av klarläggande förklaring där dessa ansvarsbefriande strategierna används för att klarlägga varför handlingen utspelat sig som den gjort och därmed rättfärdiga det här (Boethius, 2015). Gottzéns (2012) flyktlinjer och strategier används för gränssättningsarbeten av männen och de kan medverka till att en kan hänvisa till värden som i detta fall männen kan använda i rättfärdigandet varför de är goda män och inte "andra män" som den avvikande våldsamma mannen (Gottzén & Jonsson, 2012). Det här besvarar studiens frågeställningar då en kan se utifrån empirin och dess resultat strategier som används vid rättfärdigande men också hur männen dömda för misshandel rättfärdiga (sitt) våld. Värt att nämna är att i analys av empirin och i kodning finns ingen markant skillnad på hur eller när männen rättfärdigar sina våldshandlingar utifrån vem målsägande är eller omfattning av våld. Här ser en nästan tendenser på "våld som våld" och det behöver rättfärdigas för att en inte ska hamna på fel sida av linjen på vad som anses gott och ont.

Studien lämnar utrymme för framtida forskning där fler och andra perspektiv kan inkluderas. Denna studie har använt sig av empiri i form av misshandelsdomar och en måste vara medveten om att det som framförts är en domstolssekreterares återberättelse av männens utsagor, så vad har domstolen sagt och vad har våldsutövaren sagt. Med det här sagt kan framtida forskning kring samma ämne och tema anamma ett mer fenomenologiskt perspektiv och använda sig av utsagor direkt ifrån våldsutövande män och se om resultatet ser annorlunda ut. Förändrad kontext då detta är utifrån en domstolssituation hade också varit intressant att studera om tal kring våld hade sett annorlunda ut. Studien har inte heller lagt vikt vid målsägande och andra vittnes utsagor vilket också är ett perspektiv att undersöka vidare. Som en kan se finns utrymme för framtida forskning kring ämnet rättfärdigande av våld och likt nämnt i denna studies avsnitt av tidigare forskning finns en brist på sociologisk forskning kring våld (Kilby, 2013; Kronborg Jønck, 2017), så att utvidga den ser jag som positivt.

Referensförteckning

DOM 1: *Mål nr B-3138/02*

DOM 2: *Mål nr B-10/93*

DOM 3: *Mål nr B-1015/91*

DOM 4: *Mål nr B-4770/03*

DOM 5: *Mål nr B 772–00*

DOM 6: *Mål nr B 362-13*

DOM 7: *Mål nr B-776/92*

DOM 8: *Mål nr B 1522/94*

DOM 9: *Mål nr B 1599/81*

DOM 10: *Mål nr B-3136/91*

DOM 11: *Mål nr B-1238/89*

DOM 12: *Mål nr B-3410/99*

DOM 13: *Mål nr B-1889/91*

DOM 14: *Mål nr B 1341–21*

DOM 15: *Mål nr B 4624–10*

DOM 16: *Mål nr B-887/86*

DOM 17: *Mål nr B-4460-06*

DOM 18: *Mål nr B 798–11*

1177. (2022). *Hiv och aids*. <https://www.1177.se/Skane/sjukdomar--besvar/infektioner/ovanliga-infektioner/hiv-och-aids/> [2022-12-15]

Boethius, S. (2015). *Män, våld och moralarbete: Rapporter från män som sökt behandling för våld i nära relationer*. [Doktorsavhandling (monografi), Sociologiska institutionen]. Lund Universitet.

Boethius, S. (2016). Män om våld i nära relationer. I Edling, C & Rostami, A. (red) *Våldets sociala dimensioner. individ, relation, organisation*. Lund: Studentlitteratur, s.125–139

- Boltanski, L & Thévenot, L. (2006). *On justification, Economies of worth*. Princeton & Oxford: Princeton University Press
- Brottsförebyggande rådet. (2022). *Misstänkta personer 2021*.
https://bra.se/download/18.146acb6517fd5578401275a/1653314187459/Statistikrapport_misstankta_2021.pdf [2022-12-15]
- Brottsförebyggande rådet. (2022). Våld och misshandel. <https://bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/vald-och-misshandel.html#Utsatta> [2022-12-15]
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (3.Uppl.) Stockholm: Liber AB
- Collins, R. (2012). *Entering and leaving the tunnel of violence: Micro-sociological dynamics of emotional entrainment in violent interactions*. *Current sociology*.
- Collins, R. (2009). *The micro-sociology of violence*. *The British journal of Sociology*
- Davis, R.L (2012). Physical assaults against children. *Journal of Aggression, Conflict and Peace research*. 4(1), s. 54–61. DOI 10.1108/17596591211192993
- Gottzén, L. (2012). Att (inte) bli en kvinnomisshandlare. I Gottzén, L & Jonsson, R. (red) *Andra män. Maskulinitet, normskapande och jämställdhet*. Gleerups Utbildning AB
- Gottzén, L. (2013). Skam, maskulinitet och respons på mäns våld mot kvinnor. *Socialvetenskaplig tidskrift* (2), s. 75–92
- Gottzén, L & Jonsson R. (2012). Goda män och Andra män. I Gottzén, L & Jonsson, R. (red) *Andra män. Maskulinitet, normskapande och jämställdhet*. Gleerups Utbildning AB
- Graneheim, U.H. & Lundman, B. (2004). Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today*, 24(2), s. 105–112
- Hsieh, Hsiu-Fang & Shannon, S. E. (2005). Three Approaches to Qualitative Content Analysis. *Qualitative Health Research*. 15(9), s. 1277–1288 DOI: 10.1177/1049732305276687
- Kilby, J. (2013). Introduction to special issue: Theorizing violence. *European Journal of Social Theory*. 16(3), s. 261–272. Sage publications
- Kronborg Jønck, M. (2017). Mod en pragmatisk sociologi om fysiskt våld. *DANSK SOCIOLOGI*. 2(/28) s. 7–25

Polisen. (2019). *Misshandel- Utsatt*. <https://polisen.se/utsatt-for-brott/olika-typer-av-brott/misshandel/> [2022-12-15]

Ray, L. (2018). *Violence and society*. Sage publications.

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer, inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Elanders Gotab.

Wood, J. T. (2004). Monsters and victims: Malefelons' accounts of intimatepartner violence. *Journal of Social and Personal Relationships*. 21(5), s. 555–712. Sage Publications